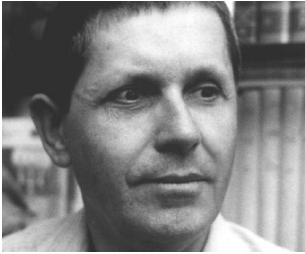

■ gheorghe grigurcu

Neîndoiios importantul romancier Nicolae Breban aruncă mănăsa criticii românești actuale, chiar din titlul ce nu lasă loc niciunei relativizării, al ultimului d-sale volum, *Trădarea criticii*. (Ed. Biblioteca Ideea Europeană, 2009)

Chiar așa, „trădarea”, pur și simplu, „trădarea criticii” în întregul său! Gîndul nostru, precedat de cel al autorului, nu poate ocoli similitudinea cu titlul unui op celebru al lui Julien Benda, *La trahison des clercs*, din 1927, care, cu cuvintele brebaniene, „deplînge faptul că unii *clercs*, în spiritul cărții, intelectualii și creatorii de vîrf ai momentului, în loc să se ocupe de principiile artei lor, de litera și spiritul etern al imperiului cultural, «coboară» în arena tuturor patimilor și stratagemelor politice”. Pentru moment, reacția prozatorului nostru este de-a se ralia contrarietății eseistului francez, în sensul unei opțiuni pentru faptele de cultură și creație în autonomia lor, nepătate de politic, neînregimentate în „marșul lor pseudo-istoric”, „singurele arme cu care nu numai intelectualitatea, dar întreaga națiune adultă și lucidă” ar putea lupta. Contra cui? „Contra istoriei, contra presiunii și cinismului imperiilor militare și financiare, contra ideilor umaniste sau naționale care prindeau și erau susținute și manipulate grosolan”. Așadar o creație supraistorică ce ar fi devenit posibilă în anii '60, cînd regimul comunist din România a slăbit întrucîtva „frînele cenzurii”: „Și atunci, la începutul anilor șaizeci, cînd pușcăriile politice au eliberat în sfîrșit sute și sute de martiri

și personalități ale tuturor disciplinelor umaniste, noi, în felul nostru, am atacat. Prietenii noștri, tinerii critici și comentatori, ne-au simțit și ni s-au aliat și, e drept să spunem, numai cu ajutorul lor a fost posibilă renașterea literaturii și artelor, sfișierea, chiar și parțială, a vîlului de fum și piclă densă ideologică care cuprinsese nu numai Estul Europei, ci și, parcă, întreg continentul”. Adevărat, numai că istoria nu putea fi suspendată, politica nu putea fi tratată ca și cum n-ar fi existat în real. Dovadă, cea dintîi dovadă în acest caz, caracterul *politic* al amplului discurs al lui Breban, implicarea d-sale în materia inevitabil politizată, în vitregile circumstanțe date, a vieții culturale. Implicare în raport cu care apolitismul clamat e ca o batistă albă fluturată zadarnic în răstimpuri și pe care chiar cel ce-o mînuiește cu o mînă, ținînd în altă mînă o armă, n-o mai ia în serios. *De facto*, avem a face, așa cum vom arăta mai jos, cu un anti-anticomunism. Acesta e, din păcate, substratul pledoariei scriitorului, montate, spre a-l cita cînd se referă la altcineva, „cu nerv, cu o certă volubilitate culturală”. Un antianticomunism, adică o atitudine politică! Nicolae Breban se arată a fi un combatant nu mai puțin îndrîjit decît cei pe care-i acuză de „trădare”. Numai că de pe cu totul alte poziții, cu un set de argumente *pro domo*, care fac ca întregul d-sale demers să aibă aerul unei manifestări inflammat personale. E o punere în scenă a unei personalități „tari”, de modelează, dilată, înghesuie, siluiește faptele dintr-un impuls al unui extraordinar orgoliu mixt, de creator și persoană publică ce se dorește pururi în centrul atenției, pururi jucînd un rol dominator. De unde o anume candoare care, în marginea tendențiozității dictate de superbie, comite gafe copilărești. Iată una din ele. „Enervat” de „lașitatea” a nu puțini „mari” scriitori (ghilimelele între care este pus cuvîntul mari sunt ale d-sale), Breban le propune unor prieteni „reali” dintr-un anume moment, „puțini dar valoroși – cum erau de exemplu cuplul Doinaș, Negoiteșcu, Manolescu și Ivasiuc”, să atace „nu atît persoane din aparatul politic, cu atît mai puțin pe șeful statului, care, se știe asta, azi ca și oricînd, sunt apărați de un enorm sistem nu numai militar, dar și de informație,

In continuare, autorul romanului *Bunavestire se absteinează a ne înfățișa „trădarea criticii”, se subînțelege față de aspirațiile și de idiosincrasile d-sale.*

Trădarea criticii?

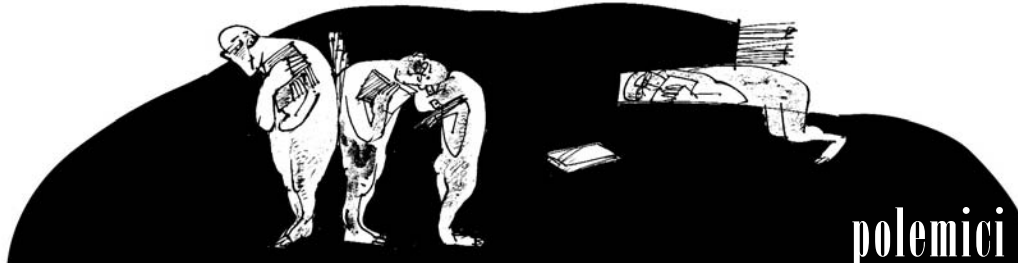
plus de o solidaritate internațională a colegilor lor de aiurea, ale unor foruri de influență și putere”, ci altceva. Și anume să criticăm nu persoane, ci *sistemul*. Ca și cum ar fi posibil. Ca și cum am vrea să tăiem pădurea, cruțînd copacii! Alteori apare expresia stîngace, imprudentă a unei gelozii: „Nego m-a mințit, afirmînd că nu mai citește, scribit, literatură contemporană! Ca peste vreo două sau trei săptămîni să-i citesc o entuziastă recenzie la ultimul roman al lui Petru Popescu! Ha, ha, era oare mai... frumusețe tînărul prozator care apoi a părăsit literele române?”

Permanenta, marea aspirație a lui Nicolae Breban o reprezintă centralizarea persoanei d-sale. Ulcerat de supoziția că nu i se acordă locul cuvenit, că e mereu pus în umbră de diverși inoportuni, de „impostori” (fie și într-o accepție nuanțată, dar nu totdeauna, a termenului), prozatorul purcede la început, la mijloc ca și la sfîrșit la o curățare a terenului. Principalul obstacol: Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Neizbutind a ajunge, vădit, un „director de conștiință” precum acestia, autorul *Animalelor bolnave* nu pregetă a-i încărca, foarte verosimil din acest motiv, cu tot felul de vinovații, a le găsi erori la tot pasul. Simpla lor existență pare a se fi transformat pentru d-sa într-o obsesie. Nimic nu i se arată inadecvat în filipica îndreptată împotriva lor și nu numai: „Dar grupul lui Eugen Ionescu – în frunte cu bătaioasa Marie-France care cunoștea prost realitățile românești și cu dna Monica Lovinescu – făcea tot mai mult din campania contra lui Ceaușescu o campanie de răzbunare personală; altfel nu se pot explica nu puține din *parti-pris*-urile și grosolanele-i – la dna M.Lovinescu mă refer – ocultări de persoane și acte!, ea fiind ulcerată de moartea și torturarea mamei ei, dna Bălăcioiu-Lovinescu”. Să precizăm că n-ar fi putut fi vorba la Monica Lovinescu de „o campanie de răzbunare personală” contra lui Ceaușescu, deoarece nu în perioada acestuia, ci în cea a lui Gheorghiu-Dej a avut loc tragedia mamei sale. Orbit de resentiment, Nicolae Breban neagă Monicăi Lovinescu și lui Virgil Ierunca pînă și calitatea literară: „Mai ales scrierile Monicăi Lovinescu, publicate cu pompă de Editura Humanitas și comentate de N.Manolescu ultra-elogios, nediferențiat, ocolind contrarietățile, falsurile și uneori chiar minciunile care se etalau pe zeci de pagini, de parcă ne-am fi aflat cu toții în prezența operei unui scriitor de prima mînă”. Cuvintele rele, injuste. Nu știm exact care ar fi „falsurile” și „minciunile” avute în vedere, dar nivelul paginilor scrise de Monica Lovinescu ne îngăduie a le aprecia hotărît în afara insinuării că ar fi fost prețuită doar ca fiică a lui E.Lovinescu. Cu adevărat, cei doi surghiuniți din Paris n-au publicat nicio carte în capitala Franței (despre revistele realizate de ei nu se spune nimic), dar nu e oare nimerit să ținem seama, așa cum procedează N.Manolescu, de atmosfera nefavorabilă, gauchistă, din acea ambianță? Arguția conform căreia N.Manolescu ar greși cînd afirmă că mediul literelor franceze „era dominat de o stîngă prosovietică”, poate fi parată cu ușurință amintindu-ne de constanta orientare favorabilă sovietelor a influentului Partid Comunist Francez, ca și de revista *Les lettres françaises* a obedientului față de Kremlin, Aragon. Și la urma urmei nu

e tot nefast gauchism reorientarea stîngii, pe care crede nimerit a o menționa Breban, spre maosism și troțkism? Ne uimesc și alte recriminări aduse Monicăi Lovinescu căreia i se atribuie afirmații pe care nu credem că le-ar fi făcut vreodată: „Nu mai conta dacă Marin Preda sau Nichita Stănescu erau, sunt scriitori incomparabili, citiți și comentați de reala elită a literelor, de publicul mare – ei fuseseră membri de partid, deci... la o parte! Sau Leonid Dimov, Sorin Titel, Virgil Mazilescu! A, bine, acestia, la drept vorbind, nici nu au fost *membri*, dar... nu e puțin suspect că... au fost publicați, re-editați, citați și comentați în revistele «comuniste»? Sau Eugen Simion, Marin Sorescu, Fănuș Neagu, Valeriu Cristea... la o parte! In lături! Sau alții, nu puțini, de certă valoare...”. Dimpotrivă, ne aducem bine aminte de comentariile elogioase pe care cuplul de la Europa liberă, în marea majoritate a cazurilor, le-a adus acestora. Toate asemenea manevre converg spre un singur țel: radierea însemnătății covârșitoare a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca în articulare și menținerea unei conștiințe libere a culturii și literelor autohtone, în decursul îndelungatei epoci de dirijism, cenzură, mistificare la care au fost supuse de puterea totalitară. Rolul lor nu ni se pare inferior celui împlinit de E.Lovinescu în interbelic. Le-a revenit misiunea de-a face față unor primejdii cu mult mai grave decît cele ce amenințau la începutul secolului al XX-lea, în condiții democratice, autonomia esteticului, asociate acum cu negurile sîngeroase ale sistemului comunist, iar cît privește substanța intrinsecă a producției lor critice și memorialistice, încă departe de-a fi fost publicată în integralitate, în pofida amprentei anomaliilor istorice pe care-o poartă, ea nu e mai prejos de cea a criticilor noștri celor mai de seamă. Ceea ce știe o lume întregă, Nicolae Breban se inversunează să nege. Chiar dacă o face (presumăm) în virtutea unor opinii sincere, a unor convingeri, o atare atitudine nu e de natură cîtuși de puțin a-i spori credibilitatea. Lăsînd la o parte cîteva agreeamente de ultimă oră, atacurile d-sale le continuă direct pe cele din **Săptămîna** și **Luceafărul**.

În continuare, autorul romanului Bunavestire se absteinează a ne înfățișa „trădarea criticii”, se subînțelege față de aspirațiile și de idiosincrasile d-sale. Criteriul de căpetenie al departajării efectuate: relația cu infernalizata Monica Lovinescu, din activitatea căreia, precum dintr-o cutie a Pandorei, ar fi plecat toate păcatele. I.Negoiteșcu e muștrat pentru fidelitatea față de Monica Lovinescu și de „acoliții” săi, prin invocarea malițioasă a unor presupuse extremisme: „Nimic prea uimitor în toate acestea: Nego, din păcate, urma pînă în ultima clipă să profeseze și să clameze opiniile grupului de la Paris, condus de M.Lovinescu și Marie-France Ionescu, care tratau tot ce se întîmpla în țară cu violente *parti-pris*-uri și cu opinii aproape dictatoriale, de parcă istoria surpării unui sistem enorm și construirea unei alte structuri statale sau revenirea, dacă era posibilă, la vechile valori și principii, se putea face cît ai bate din palme”. De unde pînă unde? Iritat de, în genere, ipostaza critică a intelectualității prodemocratice, imediat după decembrie '89, Nicolae Breban, beneficiar al unei reviste puse cu

Nu mai puțin, N. Manolescu e taxat cu acrimonie pentru cutezanța de-a fi afirmat însemnătatea, am zice obiectivă, a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca.

promptitudine la dispoziție de noua guvernare, în acel moment tulbure, îl probează pe criticul cerchist, crezând a constata că „dezamăgirea că lui nu i s-a oferit una i-a cauzat lui Negoșescu o mare și exagerată amărăciune”. Și dacă ar fi fost așa? Nu avea dreptul Nego, încondeiat cu epitetul de „fals exilat”, cel puțin cât Breban a conduce o revistă? Nu avea dreptul a mai vorbi despre oportunismul unor confrăți? „Oportunism — la ce?!”, se întreabă prozatorul, spre a-și răspunde: „Puterea fragilă de atunci a F.S.N.-ului era atît de contestată și de huiduită de presă încît nu era o mare onoare să te alături ei”. Deși știm cu toții că lucrurile stăteau invers. Deoarece F.S.N.-ul deținea și pîrghiile puterii politic-administrative și cea mai mare parte a mass media. „Contestate” și „huiduite” erau tocmai categoriile de anticomuniști, „reacționarii” și „disidenții” din trecutul proximal, exilații, partidele istorice, calomniate, marginalizate, vandalizate. Nu mai puțin, N. Manolescu e taxat cu acrimonie pentru cutezanța de-a fi afirmat însemnătatea, am zice obiectivă, a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca (în realitate, spre surprinderea noastră, mai puțin a celui de-al doilea, cuprins abia într-un capitol secundar din *Istoria* d-sale!). Prilej pentru romancier de-a mai tenta o lovitură împotriva cuplului parizian, pe motivul că Europa Liberă ar fi fost nu altceva decît o... abstracțiune, o voce fără autori, un mesaj al vidului: „Cum de critici de ținuta lui Manolescu coboară pînă acolo încît fac temenele penibile cuiva, care, cert, l-au susținut de la răsănorul post de radio Europa Liberă, post ce-și datorează faima de atunci, ca și colosala, enorma audiență, nu calităților redactorilor săi — cei mai mulți improvizați și ne-scriitori sau publiciști de profesie, ci deznădejdiei și marasmului, ce părea fără ieșire, în care căzuse societatea românească”. Pentru ca vorbele să se precipite pînă la impasul injuriei. Deoarece nu subscrie la furoarea d-sale împotriva criticilor în chestiune, N. Manolescu ar fi probat „o amuzantă prostie”, „o adulație prostească”, „nerozii”. Pe aceeași cale a unei negații devenită fixație, Nicolae Breban se referă și la Grupul de Dialog Social, „care ar fi trebuit să fie vocea și organismul societății civile”, însă, ușor de ghicit, „a devenit iute un glas sectar al unui grup binișor influențat de cei de la Paris, cu dna M. Lovinescu în frunte, care se aștepta — s-a văzut mai apoi, tot din jurnalele ei — la o uriașă recunoștință pentru contestația ei de la radio Europa Liberă”. Și spre a-și încununa diatriba, înscrisă — cum ar fi putut lipsi așa ceva? — învinuirea de stalinism adusă antistalinistilor, întocmai cum profetea Edgar Morin, încă în anii '50. Monica Lovinescu și „acoliții” săi „se gîndeau chiar să influențeze drastic valoarea și ordinea în ierarhia culturală și politică românească. (Cam cum se întimplase în primii ani de stalinism, dar... cu alți «corifei!»).” Iar Grupul pentru Dialog Social ar avea lideri care „nu sunt mai breji decît ceilalți, așa-ziii comuniști”. O identitate ce nu s-ar susține totuși pînă la capăt, dată fiind superioritatea... comunistilor, liderii actuali fiind „la fel de hrăpăreți, de necinstiți și ceva mai puțin capabili în cunoașterea terenului și a oamenilor”. Mult grăitoare e și amabilitatea cu care romancierul îi recomandă pe cei ce au reprezentat, în anii aspri ai ceaușismului în declin, „pumnul și palma” partidului în fruntea obștii scriitoricești. Tunînd și fulgurînd împotriva cuplului parizian, găsește astfel scuze pentru „colegii noștri de vîrf” cu pricina, „care conduceau barca în derivă a Uniunii, toți trei excelenți scriitori și romancieri: D. R. Popescu, președinte, George Bălăiță, directorul Editurii Cartea Românească, membri ai C.C. ambii, și C. Țoiu, secretarul Asociației Scriitorilor din București”. Sunt ei cumva vinovați, măcar prin complicitate, că „de vreo patru ani, din '85” nu s-a ținut Congresul statutar al obștii scriitoricești?

Da și nu, mai curînd nu, insinuează Nicolae Breban. Era bine sau rău? Era o tactică de supraviețuire a Uniunii, cum se pretindea, sau, mai curînd una a înăbușirii vocilor ce se radicalizau? Uniunea Scriitorilor, „să spunem adevărul! — nu prea le făcea mari probleme de ordin ideologic sau omenesc” exponenților puterii abuzive, notează împăciuitor romancierul. Și unei obiectii ca și inevitabile îi dă replica printr-o catifelată frază, atît de academic neangajantă: „Mi se va spune că tocmai de aceea!, adică pentru faptul că unii dintre colegii noștri de vîrf, Doinaș, D. R. Popescu (cu amîndoi am fost și sunt coleg la Academia Română!), Bălăiță și Țoiu au acceptat să gireze cu persoana și opera lor această organizație”. Noroc că Monica Lovinescu e o bestie neagră în stare a-i mobiliza în orice clipă romancierului energia disociativă, nu-i așa?

În fond, Nicolae Breban e surprinzător de tolerant cu comunismul. S-a înduplecat, într-un chip mai curînd convențional, a-l repudia, însă nu întîrzie a se arăta îngrijorat de tentația „absolutizării răului” respectiv, pe care declară că „n-o înțelege”. Așa ar proceda, *helas*, Eugen Ionescu și Matei Călinescu care, „afurisesc” răul în loc de a-i găsi circumstanțe atenuante, a-l minimaliza, a-l giugiuli dacă se poate. De dragul de a nu... falsifica realul, dl. Breban ne dă lecții de măsură: „Da, mi se va spune, pentru a lupta cu impostura sau cu absurdul social trebuie să... exagerăm răul, să-i supra-dimensionăm efectele și însăși realitatea sa, ca apoi, în liniște, odată doborît acesta, să ne întoarcem la o judecată mai calmă. (...) Da, dar exagerînd, cum se spune, răul, noi nu distorsionăm totul? Nu modificăm, evident, pentru necesitățile luptei, valorile, relațiile, persoanele? Realitatea însăși? Și... nu așa acționează și «ei» (...)?”. Ce contează că mai trăiesc multe milioane de români care au cunoscut „istoria de coșmar social” (iată că scriitorul poate găsi și o sintagmă adecvată!), că mulți dintre noi am cunoscut pe pielea noastră, prin măsuri de prigoană aspectele ei „atît de... terifiante de inumane, de i-logice, de contra-naturii” (iată alte vocabule nimerite!)? Primejdia ce ne paște nu e însă cinica reducere a adevărului istoric, ci relevarea lui, care ar „produce efecte negative”. Excedați de bine, de ce să nu instituim un protecționism al răului totalitar? Dl. Breban nu consimte să audă despre continuitățile comunismului, despre relicvele aberantului sistem, de care ne izbim atît de des. Fapt ce spune mult. S-ar fi produs odată cu răsturnarea lui Ceaușescu o totală absorbție a flagelului, o explozie ce l-ar fi aneantizat de la o zi la alta, iar nouă nu ne-ar rămîne decît să ne uimim imens cînd cineva îi mai remarcă umbra în prezent, după care să mai găsim (și să amplificăm) un nou pretext de șarjă: „Care comunism? Care așa-zisă *revenire*? Și ori să reuească domni de la GDS să ne convingă că datorită revistei 22, a conferințelor și a zaiafetului vorbăreț, uneori interesant, alteori desfășurîndu-se în jurul acelorăși false teme sau probleme nu rareori, periferice... comunismul și «aprigii comuniști» n-au mai revenit? Aceasta e istoria contemporană pe care dlor vor să ne-o predea, de la înălțimea unor idei sau doctorate; sperăm că nu toate la fel de false ca al prietenului dlor Pleșu și Liiceanu, Sorin Antohi, el însuși distins membru GDS, care a reușit o impostură universitară demnă de o interesantă și savuroasă comedie de bulevard”. Să fi apărut, după Revoluție, la cîrma țării, vechii comuniști? Nici discuție! E la mijloc imaginarul exaltat al unor excentrici precum I. Negoșescu, care „în noua-i singurătate de la München, macera astfel de idei și altele, nerăbdător ca lucrurile să se aranjeze iute”, sau „alți domni și doamne de la Paris sau de la GDS”, panicați de faptul că, vai, „conduc din nou «vechii comuniști» treburile țării!”. Dacă se vorbește despre „vechii comuniști”, ne atrage atenția autorul lui *Don*

Juan, e vorba de o cu totul altă grupare, care, neajunsă la putere, s-ar cuveni a o socoti o victimă: „cei care au rămas fideli propriei vocații — cea legitimă, sancționată, cum se spune, de spiritele autorizate, de public și de timp! — ei bine, aceștia vor fi iute și nu rareori brutal taxați drept spirite reacționare, *ni plus, ni moins* — comuniști”. Nu ne gîndim a-l eticheta pe Nicolae Breban cu orice preț printr-un astfel de termen, dar nu ne putem împiedica a menționa, conform propriilor d-sale confesiuni, legăturile — cum să zic? — bizare pe care le-a avut cu înalți demnitari ai comunismului: „Oricum, cei doi prieteni ai mei, Nego și Matei, nu au scris nimic despre *Îngerul*...; era dificil, e adevărat. Dumitru Popescu, secretar CC, mi-a mărturisit el însuși, în cabinetul său, că a ordonat cele patru atacuri la carte — semnate de Răpeanu, A. Martin, Crohmălniceanu și Ianoși!” Sau: „secretarul CC Cornel Burtică. (...) riscîndu-și poziția, a publicat romanul *Bunavestire*, așa cum îl scrisesem, afrontînd cenzura care-mi făcuse circa două mii de observații pe manuscrisul romanului care însuma cam 700 de pagini!”. E adevărat că Breban a jucat tenis cu generalul Pleșu? S-ar jena cumva d-sa dacă l-am ruga să ne spună cîți dintre scriitorii români din perioada comunistă mai dispuneau de asemenea simandicoase relații? Și, în consecință, cum i s-ar putea cere să condamne mai ferm regimul comunist? S-ar putea să nu ne dea un răspuns convingător ori niciun fel de răspuns punctual. Totuși găsim un răspuns în finalul scrierii, care sună așa: „Măiorescu avea încă o dată dreptate: arta, cea adevărată, n-are ce asculta de nici un fel de morală, de oriunde ar veni ea! Morala noastră e una singură: credința în scris, în publicarea foilor noastre, în promisiunea fermă a lui Femios: *Dar deasupra cîntecelor mele stă un Zeu / Și de aceea, te voi cînta și pe tine, ca pe un Zeu!*”. T. Măiorescu avea dreptate, dar ne îngăduim a crede că nu și N. Breban. Morala creației nu e amoralitatea, ci identificarea cu sine, care e străină de indigna promisiune a aedului Femios, amenințat de Ulise, de a-l zeifica pe acest tiran, de slujirea interesată a oricărui reprezentant al puterii sau dispensator de beneficii. Artă nu se subordonează conjuncturii, ci o elimină ca pe un corp străin, astfel cum absolutul mistuie contingentul. ■

P.S. Mă văd trecut în cartea pe care am comentat-o, în eșalonul „justițiarilor”. Nu voi relua toate observațiile pe care le-am făcut cînd fostul meu coleg de facultate clujeană, Nicolae Breban (calendaristic, cu doi ani mai în vîrstă decît mine, dar cu vreo doi ani universitari în urma mea), m-a demis din funcția de redactor al revistei *Contemporanul-ideea europeană*, al cărui director este. Prietenul „Eugen” (Simion) se arăta mult mai util decît cel ce scrie rîndurile de față și nu era cazul să i se ofere capul celui ce l-a contrazis? Niscaiva interese academice nu îndreptăteau inopinata măsură? Mai precizez doar că, pentru a-mi exprima punctele de vedere, n-am „profitat” de absențele „regulate” din țară ale romancierului spre a-mi strecura, se deduce, neonest, „reproșurile cu duimul” în raport cu cîțiva autori admirați de d-sa. M-am pronunțat pur și simplu așa cum am crezut de cuviință. Am fost consecvent cu ce am scris anterior și sunt consecvent cu ce am scris atunci, în periodicul amintit. Mă minunez doar cum Nicolae Breban găsește stăpînirea (mina siguranței de sine) pentru a mă învinovăți, tocmai d-sa, pe mine, de „campania (...) profund și pueril resentimentară” la adresa „gloriilor” ce ar fi barat modestei mele persoane „drumul spre mai înalta societate literară”. Mai precis, are în vedere „veșnicele reproșuri, însărlări de atacuri la adresa unor scriitori precum Preda sau Nichita Stănescu”. Mai întîi, articolele privitoare la cei doi scriitori nu cred că ar reprezenta mai mult decît, să spunem, 0,2 la sută din toate textele pe care le-am publicat pînă în prezent! În optica lui Nicolae Breban, Marin Preda și Nichita Stănescu sunt „doi giganti” postbelici, hiperbolele d-sale revărsîndu-se mai cu seamă asupra autorului *Necuvîntelor*, „geniu”

de talie universală ce a lansat, în plin comunism „o artă esențialmente idealistă, anti-materialistă și profund sceptică față de capacitatea individului de a fi și de a cunoaște”. Cu privire la autorul *Morometilor*, consider (și nu sunt singurul) că e rezonabil a-l aprecia ca pe un însemnat scriitor întruchipat în primul volum al acestui roman și unul mult mai puțin realizat în majoritatea cărților sale, cele cu subiect citadin. Nichita Stănescu, față de care rezervele mele se pare că au fost „deschizătoare de serie”, a polarizat o serie de contestări. Uneori e pus sub semnul întrebării „protestul” său împotriva comunismului (dublat, de altminteri, de înfocate adeziuni) prin acea viziune ostentativ „idealistă”, fiind interpretată aceasta ca o supapă a tensiunilor unui real tot mai întunecat, tolerată cu viclenie de ideologi. Alteori e vizată direct enorma supraevaluare, glorificarea producției sale. Oare pentru dl. Breban nu contează deloc perspicacitatea unor spirite care l-au refuzat net în condiția sa de mare poet, de la Șerban Cioculescu, Petre Țuțea, Ovidiu Cotruș la A. E. Baconsky, Ion Caraion și chiar Șerban Foartă? Fără a uita mai recenta luare de poziție a cunoscutului ziarist Cristian Tudor Popescu, care cerea „arderea” părții caduce, extrem de întinse, a producției nichitiene, nu, Doamne ferește, ca „o invitație de tip fascistoid”, cum se alarmează romancierul în discuție, ci ca o simplă metaforă. O metaforă, adică — Breban *dixit* — „o altă cale, analogică, a cunoașterii umane (...) care, uneori (...), nici nu mai ține cont de social, prejudecăți, oricît de tiranice, de opreliști”. I. Negoșescu mi-a mărturisit că, atunci cînd a scris un amplu comentariu asupra lui Nichita Stănescu, *Descrierea unui poet*, s-a gîndit la mine, dispunînd de tot atîtea argumente ca să-l laude sau să-l nege. Mi-a dat de înțeles că a recurs la a doua variantă spre a nu se pune rău cu aripa tînără a literaturii... Și, *pour la bonne bouche*, dl. Breban ne mai servește o probă nefavorabilă la „dosarul” bardului, notificînd dezamăgirea crescîndă pe care a încercat-o Matei Călinescu față de cel la a cărui extrem de binevoitoare recepție și-a adus odinioară contribuția: „în cursul unei conversații aprinse de la Chicago, prin anii șaptezeci, cînd la reproșul meu că l-a uitat pe marele poet, prietenul nostru Nichita, agasat poate de tonul meu excesiv, mi-a aruncat: — Știi... eu cred că voi îi dați o prea mare importanță lui Nichita Stănescu. Nu, sincer, eu nu cred că valoarea lui... trece de Curtici!”. Ar fi nepotrivit să-l socotim pe fugosul poet un caz controversabil? ■

